

พัชรีย์ ทองศรีเกตุ
นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ในส่วน of ประชาชน ก็ถือว่าวันนี้เป็นวันสำคัญวันหนึ่ง ที่จะมีโอกาสได้ทำนุบำรุงพระสงฆ์ก่อนที่ท่านจะจาริกไปยังสถานที่ต่างๆ แต่มักจะมีการทำบุญบำเพ็ญกันตามปกติไม่มีพิเศษเหมือนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวมาข้างต้น

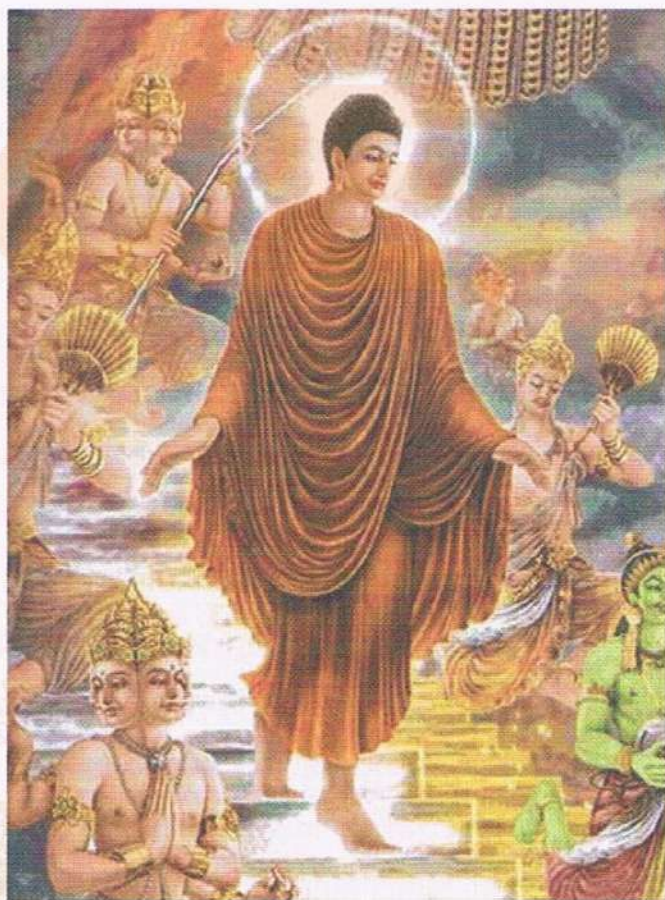
ในเหตุการณ์นั้นมีกิจกรรมทำบุญหลากหลายประการที่ชาวพุทธได้ร่วมกันจัดเป็นงานประเพณี เช่น ประเพณี
จองพารา (ประสาธพระ) ของชาวไต ประเพณีได้น้ำมัน (ได้ประทีปโคมไฟ) ชาวอีสาน ประเพณีแห่ประรูปที่ชัยภูมิ
ประเพณีไหลเชื้อไฟชาวอีสาน ประเพณีรับขวัญมวี - โพนมวี ชาวสมุทรปราการ และสำคัญที่สุด ประเพณีลากพระ
ของชาวลำปางนครศรีธรรมราช ในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีนี้ตรงกับวันเสาร์ที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๖๓

ชาวนครศรีธรรมราชปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณ จดหมายเหตุของอึ้งจิ้ง (หึงจิง) พระราชจีนซึ่งจาริกผ่านเมืองนครไปประเทศอินเดีย เมื่อ พ.ศ. ๑๒๗๒ ระบุชื่อเมืองนครว่า “โฮลิง” ตั้งมหาหลัง หรือ ตามพรลิงค์

ตอนหนึ่งได้บันทึกเอาไว้ว่า “พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่งมีคนแห่แหนออกจากวัด โดยประดิษฐานบนรถ มีพระสงฆ์ และฆราวาสหมู่ใหญ่แวดล้อมมา มีการตักถ้องและบรรเลงดนตรีต่างๆ มีการถวายของหอม ดอกไม้ และถวายเป็นเครื่องบูชาต่างๆ ที่ทอแสงในกลางแดด”

ประเพณีลากพระเป็นประเพณีพราหมณ์ศาสนิกชนและพุทธศาสนิกชนปฏิบัติสืบต่อกันมา สันนิษฐานว่า ประเพณีนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอินเดีย ที่นิยมเอาเทวรูปออกแห่แหนในโอกาสต่างๆ ต่อมาพุทธศาสนิกชนได้นำเอาคติความเชื่อดังกล่าวมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ประเพณีลากพระเล่ากันเป็นเชิงพุทธตำนานว่าหลังจากพระพุทธองค์ทรงทำยมกปาฏิหาริย์ปราบเดียรถีย์ ณ ป่ามะม่วง กรุงสาวัตถี แล้วได้เสด็จไปจำพรรษา ณ ดาวดึงส์เพื่อโปรดพุทธมารดา ซึ่งขณะนั้นทรงจุติเป็นมหามายาเทพ สถิตอยู่ ณ ดุสิตเทพพิภพตลอดพรรษา พระพุทธองค์ทรงประกาศพระคุณของมารดาแก่เทวสมาคมและแสดงพระอภิธรรมโปรดพุทธมารดา ๗ คัมภีร์จนพระมหามายาเทพและเทพยดา ในเทวสมาคมบรรลุนิเวศน์ดับขันธนิพพาน ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ อันเป็นวันสุดท้ายของพรรษา พระพุทธองค์ได้เสด็จกลับมนุษยโลกทางบันไดทิพย์ที่พระอินทร์นิมิตถวายบันไดนี้ทอดจากภูเขาสิเนรุราชที่ตั้งสรวรรค ขึ้นดุสิตมายังประตูนครสังกัสสะประกอบด้วยบันไดทอง บันไดเงิน และบันไดแก้ว บันไดทองนั้นสำหรับเทพยดามาส่งเสด็จอยู่เบื้องขวาของพระพุทธองค์ บันไดเงินสำหรับพรหม มาส่งเสด็จอยู่เบื้องซ้ายของพระพุทธองค์ และบันไดแก้วสำหรับพระพุทธองค์อยู่ตรงกลาง

เมื่อพระพุทธองค์เสด็จมาถึงประตูนครสังกัสสะตอนเช้าตรู่ของวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันออกพรรษานั้น พุทธศาสนิกชนที่ทราบกำหนดการเสด็จกลับของพระพุทธองค์จากพระโมคคัลลานได้มารอรับเสด็จอย่างเนืองแน่นพร้อมกับเตรียมภัตตาหารไปถวายด้วย แต่เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่มารอรับเสด็จมีเป็นจำนวนมาก จึงไม่สามารถจะเข้าไปถวายภัตตาหารถึงพระพุทธองค์ได้ทั่วถึงทุกคน จึงจำเป็นต้องเอาภัตตาหารใส่ใบไม้ส่งต่อกันเข้าไปถวาย ส่วนคนที่อยู่ไกลออกไปมากๆ จะส่งต่อกันก็ไม่ทันใจ จึงใช้วิธีห่อภัตตาหารด้วยใบไม้ โยนบ้าง ปาบ้าง เข้าไปถวายเป็นที่ไกลหล โดยถือว่าเป็นการถวายที่ตั้งใจด้วยความบริสุทธิ์ด้วยแรงอธิษฐานและอุทิศถวายแด่พระพุทธองค์ภัตตาหารเหล่านั้นตกในบาตรของพระพุทธองค์ทั้งสิ้น เหตุนี้จึงเกิดประเพณี “ห่อต้ม” “ห่อปัด” ขึ้น บางท่านให้ข้อมูลว่า ห่อต้ม หรือ ห่อปัด นั้นเกิดจากความกัณดาร และไม่สมบูรณ์ของนครสังกัสสะ อันเป็นเมืองเล็กๆ ประชาชนที่ไปรอรับเสด็จก็ยากจนเฉื่อยใจเป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถที่จะหาภัตตาหารอย่างอื่นเตรียมถวายพระพุทธองค์ได้ คงหาได้แต่อาหารจำพวกเสบียงกรังชนิดหนึ่งที่เรารู้จักว่าต้ม หรือปัดเท่านั้น จึงมีประเพณีนำต้มไปทำบุญที่วัดในวันลากพระสืบมา จนมีสำนวนเด็กวัด พูดกันติดปากว่า “เข้าหน้าตอก - ออกหน้าต้ม” กล่าวคือช่วงเข้าพรรษา ชาวพุทธนครนำข้าวตอกไปถวายพระที่วัด

ตอนออกพรรษานำต้มไปถวาย ข้าวต้มหรือต้มบางที่เรียก
ขนมต้มบ้าง ข้าวต้มมัดก็มี แต่ต้มที่ชาวนครนิยม
มี ๒ ชนิด ได้แก่

๑. เอาข้าวเหนียวที่ผัดกับกะทิจนเกือบจะสุก
มาห่อด้วยใบโพธิ์หรือใบกระพ้อ (ใบโพธิ์ห่อเหนียว
เป็นสำนวนคนนคร) โดยห่อให้เป็นรูปกรวย รูปสามเหลี่ยม
หรือรูปอื่นๆตามแต่ผู้ประดิษฐ์จะคิดค้น หรือถนัด
และชานาญแล้วห่อให้ใบโพธิ์สอดมิดกันในตัวของมันเอง
ไม่ต้องใช้เชือกมัด อาการสอดใบโพธิ์ให้มิดโยงกันอย่าง
ลงตัวโดยใช้โคนแหลมสอดไปตามช่องมิดจึงเรียกกริยานี้ว่า
“แทงต้ม”

๒. เอาข้าวเหนียวที่ผัดกับกะทิจนเกือบจะสุก
มาห่อด้วยใบจากอ่อนๆ ใบมะพร้าวอ่อนๆ หรือใบไม้อื่นๆ
ที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน โดยห่อให้ยาว ๔ - ๕ นิ้ว
แล้วมัดด้วยเชือกเป็นปลีๆ อาจเป็นเชือกกล้วย ต้อ
หมาก หรืออื่นๆ ที่มีลักษณะและคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน
แล้วนำไปต้มนจนสุกอย่างนี้เรียกว่าปัด บางที่เรียกจั้ง หรือบางครั้งอาจทำเป็นลูกตะกร้อ ก็มีให้เห็นอยู่บ้าง

เพื่อเป็นการแสดงความปิตินิธิที่พระพุทธองค์เสด็จกลับจากดาวดึงส์ พุทธศาสนิกชนได้อัญเชิญพระพุท
องค์ขึ้นประทับบนบุษบกที่เตรียมไว้ แล้วแห่แหนกันไปยังที่ประทับของพระพุทธองค์ ครั้นเลยพุทธกาลมาแล้ว และเมื่อ
มีพระพุทธรูปขึ้น พุทธศาสนิกชนจึงนำเอาพระพุทธรูปยกแห่แหนแทนพระพุทธรองค์ ถือเป็นการจำลองเหตุการณ์ตอน
นั้นมาเป็นประเพณีลากพระจนถึงปัจจุบัน ซึ่งกระทำกันในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ หลังวันมหาปวารณา หรือวันออก
พรรษา ๑ วัน อันอุปมาเสมือนหนึ่งได้ร่วมรับเสด็จ และถวายภัตตาหารแด่พระพุทธองค์ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะห่างไกล
กันด้วยกาลเวลาและสถานที่เพียงใดก็ตาม

การอัญเชิญพระลากขึ้นประดิษฐานบนบุษบก

พระลากคือพระพุทธรูปยืน แต่ที่นิยมคือพุทธรูปปางอุ้มบาตร เมื่อถึงวัน ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ พุทธบริษัท
จะทรงน้ำและเปลี่ยนจีวร แล้วอัญเชิญขึ้นบุษบกโดยในวันดังกล่าว ชาวนครจะพากันไปทำบุญวันออกพรรษาที่วัด
เสร็จจากการทำบุญก็ช่วยกันอัญเชิญพระลากซึ่งได้เก็บไว้ในที่ที่ปลอดภัย ทั้งนี้เพราะเป็นพุทธรูปปางอุ้มบาตรที่สร้าง
ด้วยวัสดุที่มีราคาแพง เช่นทองคำ สัมฤทธิ์ เงิน เงินยวง ทองแดงหรือโลหะผสมอื่นที่มีราคา เกาแก้ว และศักดิ์สิทธิ์
บางครั้งต้องเก็บไว้อย่างดีและปลอดภัย ในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีพระลากที่มีคุณค่าจำนวนมากให้ดูชม
และกราบสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคลได้ในวันลากพระ เมื่อเชิญพระลากออกมายังพระวิหารหรือศาลาแล้วช่วยกัน
ทรงน้ำเพื่อทำความสะอาด เมื่อขัดสีจนวิจิตรงดงามดีแล้วก็ประแป้งและโลมเครื่องหอมต่างๆ แล้วก็เปลี่ยน
เครื่องทรงอย่างสวยงามสดดงาม และมีพิธีสงฆ์ เพื่อสมโภชพระลากในตอนค่ำ พระสงฆ์จะเทศนาเรื่องราวตอนเสด็จ

คู่ดาวดิงส์ จนมายังมนุษยโลกของพระพุทธองค์ คำคินนี้ประชาชนส่วนใหญ่เตรียมภัตตาหารไปใส่บาตรที่วัด เรียงกันไว้ตรงหน้าพระลากบางครั้งก็อุญเชิญพระลากขึ้นประดิษฐานบนบุษบกเลยตอนนั้นก็มี บางแห่งรอพระฉันเช้าเสร็จก่อนจึงอุญเชิญก็ได้ ตรงหน้านมพระมีโต๊ะหรือร้านสำหรับวางบาตรรับภัตตาหาร การตักบาตรตอนเช้าตรู่วันนี้ชาวนครเรียกกันว่า “ตักบาตรหน้าล้อ” บางท้องที่วัดตั้งอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง การเตรียมรับภัตตาหารทางวัดจะสร้างศาลาเล็กเสาดียวไว้ริมน้ำเรียกศาลานี้ว่า “หลาบาตร” (ศาลาบาตร) ในบางที่ บางคราวเรียก “ตักบาตรเทโว” ซึ่งมีที่มาสัมพันธ์กับพุทธประวัติกล่าวคือ วันเทโวโรหณะ แปลว่า เป็นวันที่ลงจากเทวโลก หรือวันพระเจ้าเปิดโลกหมายถึงวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากเทวโลกมาสู่มนุษย์โลก หลังจากที่ได้แสดงพระธรรมเทศนาโปรดพระมารดา และเสด็จจำพรรษา ณ ดาวดึงส์พิภพครบไตรมาสแล้ว โดยรายละเอียดดังนี้

ในช่วง ๕ - ๖ ปีหลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้และแสดงพระธรรมเทศนาโปรดเวไนยสัตว์ต่างๆ แล้ว ปรากฏว่าลากสักการะของพวกเดียรฉัตรได้เสื่อมลงตามลำดับ ทั้งนี้เพราะประชาชนได้หันมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก ทำให้พวกเดียรฉัตรเดือนร้อนต่างพากันคิดแสดงหาวิธีที่จะดึงให้ประชาชนกลับมาเลื่อมใสตน โดยใส่ร้ายพระพุทธเจ้าและเหล่าสาวกต่างๆ แต่ไม่อาจจะทำอะไรได้ดังที่ไปก่อนนั้น ผลร้ายกลับตกมาสู่พวกของตนด้วยซ้ำในที่สุดจึงได้อาศัยข้อบัญญัติที่พระพุทธเจ้าห้ามพระสาวกแสดงปาฏิหาริย์เที่ยวประกาศข่าวทำพระพุทธเจ้าแสดงปาฏิหาริย์แข่งขัน โดยลืมนึกไปว่าพระพุทธเจ้าบัญญัติห้ามเฉพาะสาวกเท่านั้นไม่รวมถึงตัวพระองค์ เมื่อความทราบถึงพระพุทธเจ้า พระองค์จึงทรงคิดถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นหากพระองค์จะแสดงปาฏิหาริย์ที่ต้นมะม่วง พวกเดียรฉัตรได้ฟังดังนั้น จึงหาวิธีแกล้งพระพุทธเจ้าโดยช่วยกันทำลายต้นมะม่วงในเมืองนั้นให้หมด แล้วก็ช่วยกันทำมณฑปของตนเพื่อแสดงปาฏิหาริย์

ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ตอนเช้าปรากฏว่าฝนและพายุพัดมณฑปของพวกเดียรฉัตรพังจนหมดสิ้น ส่วนพระองค์ได้เสด็จไปสู่ที่แสดงปาฏิหาริย์ที่ทรงกำหนดไว้ในระหว่างทางทรงรับผลมะม่วงสุกจากนายคันทะ ซึ่งเป็นคนเฝ้าพระราชอุทยานของพระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงให้พระอานนทน์นำมะม่วงมาทำน้ำปานะถวาย จากนั้นจึงให้นายคันทะนำเมล็ดมะม่วงปลูก ณ ที่นั้น แล้วใช้น้ำล้างพระหัตถ์รด ปรากฏว่า ต้นมะม่วงได้งอกขึ้นมาและใหญ่โตอย่างรวดเร็วด้วยปาฏิหาริย์ของพระพุทธองค์

จากนั้น พระองค์จึงทรงแสดงปาฏิหาริย์ที่ต้นมะม่วงนั้นหลายประการ (รายละเอียดดูในอัฐฎาธรรมบท) เมื่อทรงแสดงเสร็จ วันรุ่งขึ้นจึงเสด็จไปจำพรรษายังดาวดึงส์เทวโลกตามธรรมเนียมของพระพุทธเจ้าในอดีตทั้งหลาย แสดงพระอภิธรรมโปรดพระมารดาตลอดเวลา ๓ เดือน เมื่อถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันมหาปวารณา พระองค์จึงเสด็จลงจากดาวดึงส์เทวโลกสู่ภพของมนุษย์ที่ประตูลี้กัสนคร โดยมีขบวนเทพยดาและประชาชนตามส่งเสด็จและรับเสด็จอย่างสมพระเกียรติ และในวันนี้พระพุทธองค์ได้ทรงเนรมิตให้เทวดา มนุษย์ และสัตว์นรกมองเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดทั้ง ๓ โลก (สวรรค์ มนุษย์ และนรก) การลงโทษในเมืองนรกยุติชั่วคราวในวันนี้ ดังนั้นวันนี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวันพระเจ้าเปิดโลก

บางตำนานกล่าวว่า วันนั้นได้มีมหาชนมาเฝ้าถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระพุทธเจ้าเป็นอันมากเนื่องจากไม่ได้พบพระพุทธเจ้านานถึง ๓ เดือน เมื่อประชาชนมาก การถวายอาหารใกล้ชิดจึงเป็นไปโดยไม่สะดวกคนที่เข้าไม่ถึงจึงนำข้าวสาธิสุกที่นำมาปั้นเป็นก้อนๆ แล้วโยนใส่บาตรพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นประเพณีที่นิยมทำข้าวต้มถูกโยนใส่บาตรพระในวันนี้ การทำบุญตักบาตรในวันนี้จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตักบาตรเทโว (เทโวย่อมาจากคำว่า เทโวโรหณะ นั่นเอง)

ปัจจุบัน พิธีทำบุญในวันนี้นิยมทำโดยจำลองเหตุการณ์วันเทโวโรหณะ กล่าวคือจะอัญเชิญพระพุทธรูปปางพระประทับยืน ๑ องค์ นำหน้าแถวพระสงฆ์ ส่วนประชาชนที่มาใส่บาตรจะยืนหรือนั่ง ๒ แถวหันหน้าเข้าหากัน โดยเว้นระยะหว่างกลางไว้ให้พระสงฆ์เดิน วันเทโวโรหณะ หรือวันดับบาตรเทโว ราชการไม่ได้กำหนดเป็นวันหยุดราชการ เหมือนวันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา และวันอื่นๆ เพราะส่วนใหญ่จะมีพิธีเพียงช่วงเช้าถึงบ่ายเท่านั้น

ประเพณีลากพระเมืองนครแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท

๑. ลากพระบก คือการอัญเชิญพระลาก เป็นพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรประดิษฐานบนบุษบก แล้วแห่แหนโดยการลากไปบนบก มักเป็นวัดที่อยู่ไกลจากแม่น้ำลำคลอง โบราณนิยมใช้ล้อเลื่อน หรือไม่มีล้อก็มี มักทำเป็นรูปคล้ายเรือมากที่สุดทำให้เรือพระหนัก ต้องอาศัยคนลากเป็นจำนวนมาก จึงต้องมีเชือกเป็น ๒ สาย โดยใช้เครื่องประโคมให้จังหวะในการลากพระ คนลากจะเบียดเสียดเบียดยัดด้วยพลั้งครัทธาอย่างสนุกสนาน มีการประสานเสียงร้องบทลากพระเพื่อผ่อนแรงให้ตอนชักพระให้เกิดความฮึกเหิมเลื่อนจากที่หยุดอยู่กับที่ จะมีการให้สัญญาณอาจนับเป็นตัวเลข แล้วตามด้วยการร้อง โขโย เช่น ๑ ๒ ๓ โขโยๆ รับกันเป็นทอดๆให้เกิดแรงฮึด เมื่อชักพระเลื่อนออกจากที่ก็จะร่วมกันลาก และร้องบทร้องเช่นตัวอย่างบทร้องว่า อี สาระพา เฮโลๆ ซ้ำๆ สาวๆไม่มาลากพระไม่ไป กำนันไม่มาลากพระไม่ไป นายกฯไม่มาลากพระไม่ไป ฯลฯ ไ้ไ้ไ้รกลมๆ (ตั้งคำถาม) ร้องรับว่า...ห้วนมสาวฯ ไ้ไ้ไ้รยาวๆ สาวฯชอบใจ ...โข...โยๆ

อีสาระพา เฮโล เฮโล ลากไปเรื่อยๆ ว่วบไปเรื่อยๆ หยอกล้อกันอย่างสนุกสนานเพลิดเพลินตลอดทาง เครื่องประโคมก็จะประโคมให้จังหวะเร็วช้าแตกต่างกันไปตามจังหวะชักลาก เช่น ลากเร็วรัวให้เร็ว ลากช้าประโคมช้าหยุดอยู่กับที่ก็อีกจังหวะหนึ่ง

๒. ลากพระน้ำ คือการอัญเชิญพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรเป็นหลักอาจมีบางวัด บางท้องถิ่นนิยมใช้บางคันธวราชภรณ์ ซึ่งเป็นปางขอฝนที่ใช้ในพิธีพืชรุนศาสตร์ของภาคกลาง ปางห้ามสมุทร และปางอื่นๆ อาจใช้มากกว่า ๑ องค์ก็มี สภาพการลากพระน้ำเอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรมอื่นๆกว้างขวางกว่า สะดวกในการชักลากยึดโยงกับกิจกรรมอื่นๆได้มาก จึงทำให้สนุกสนานมากกว่า

การเตรียมงานลากพระ

เมื่อเดือน ๙ ผ่านไปแล้ว หลายวันที่ตั้งใจแน่วแน่ว่าจะร่วมพิธีชักลากพระในเดือน ๑๑ ก็จะเริ่มเตรียมการห่มโพนเพื่อใช้ “คุมโพน” บางที่เรียกว่า (คุมปก) (ประโคมโพนล่วงหน้า) และใช้ประโคมในวันพิธีรวมทั้งให้ชาวบ้านนำไปประกวด (ประชัน) หรือแข่งขันกับของวัดอื่นๆ การห่มโพนมีกรรมวิธีที่ซับซ้อนทั้งในการขุดและชิงหนังให้ตึงเต็มให้ใช้เวลานานแรมเดือน บางวัดมีพิธีไสยศาสตร์ประกอบด้วย ต้องเชี่ยวชาญในการนี้โดยตรง แต่ละวัดจะต้องมีโพน ๒ ใบ ให้เสียงทุ้ม ๑ ใบ วัดไหนโพนเสียงดีแข่งขันชนะ ชาวบ้านก็พลอยได้หน้าชื่นชมยินดีกันไปนานนับแรมปี เมื่อใกล้วันลากประมาณ ๗ หรือ ๘ วัน ก็จะเริ่มคุมโพน (ตีประโคม) ทั้งกลางวันและกลางคืนติดต่อกันไปจนถึงวันลากพระ ในช่วงที่มีการคุมพระ พระสงฆ์สามเณร และชาวบ้านจะช่วยกันเตรียมเรือพระ ซึ่งถ้าเป็นพระบก จะหมายรวมถึง “นมพระ” หรือบุษบก ร้านไม้ และ “หัวแม่” ถ้าเป็นเรือพระน้ำ จะหมายถึง “นมพระ” ร้านไม้ และลำเรือซึ่งอาจจะใช้ลำเดียว ตั้งนมพระกลางลำเรือแล้วใช้ฝีพายเรือพระ หรือใช้เรือขนาดใหญ่ ๓ ลำ มาเรียงกันผูกให้เรือติดกันอย่างมั่นคง แล้วใช้ไม้กระดานวางเรียงให้เต็มลำเรือทั้งสามลำ เพื่อเป็นพื้นราบสำหรับวางร้านไม้ และบุษบกตรงกลางลำ

เรือพระ คือ เรือหรือรถ หรือล้อเลื่อนที่ประดิษฐ์ตกแต่งให้เป็นรูปเรือแล้ววางบนบุษบกซึ่ง บุษบกนี้เรียกตามภาษาพื้นเมืองภาคใต้ว่า “นม” หรือ “นมพระ” ยอดบุษบกเรียกว่า “ยอดนม” สำหรับอาราธนาพระพุทธรูปประดิษฐานแล้วชักลากในวันออกพรรษา ถ้าชักลากทางน้ำเรียกว่า “เรือพระน้ำ” ซึ่งจะใช้เรือจริงๆมาประดับตกแต่ง ถ้าใช้ชักลากทางบกเรียกว่า “เรือพระบก” จะใช้รถหรือล้อเลื่อนมาประดิษฐานตกแต่งให้เป็นรูปเรือ การทำเรือพระบกสมัยก่อนจะทำเป็นรูปเรือให้คล้ายเรือจริงมากที่สุด และจะต้องพยายามให้มีน้ำหนักน้อยที่สุด แล้วใส่ล้อเลื่อนเพื่อให้ชักลากเรือพระไปได้สะดวก ด้านหัวและท้ายทำงอนคล้ายหัวและท้ายเรือตกแต่งเป็นรูปพญานาค อาจทำเป็น ๑ ตัว หรือมากกว่านั้นก็ได้ กลางลำตัวพญานาคทำเป็นร้านสูงราว ๑.๕๐ เมตรเรียกว่า “ร้านม้า” สำหรับวางส่วนสำคัญที่สุดของเรือพระ คือ บุษบกหรือนมพระ ซึ่งนายช่างแต่ละท้องถิ่นจะมีเทคนิคในการออกแบบบุษบกเพื่อให้เหมาะสมทั้งสภาพ และรูปร่างมีการประดิษฐ์ประดอยอย่างสุดฝีมือหลังคาบุษบกนิยมทำเป็นรูป จัตุรมุข หรือทำเป็นจัตุรมุขซ้อน รูปทรงชะลูดงามสง่า สะดุดตา ตกแต่งด้วยหางหงส์ ช่อฟ้า ใบระกา ตัดลายอง กระงะฐานพระ บัวปลายเสา คันทวย เป็นต้น สำหรับปัจจุบันนิยมทำเรือพระบนรถยนต์เป็นส่วนใหญ่เพราะสะดวกต่อการชักลาก

การลากพระจะเริ่มในตอนเช้าตรู่ของวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ อันเป็นวันออกพรรษา และเริ่มลากพระเป็นวันแรก ประชาชนจะเดินทางไปวัดเพื่อนำภัตตาหารไปใส่บาตร ที่จัดเรียงไว้ตรงหน้าพระลาก เมื่อพระฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว ชาวบ้านจะนิมนต์พระภิกษุในวัดนี้ ขึ้นนั่งประจำเรือพระพร้อมทั้งอุบาสก และศิษย์วัดที่จะติดตามและประจำเครื่องประโคม โพน พ้อง โหม่ง ฉิ่ง ฉาบ แล้วชาวบ้านจะช่วยกันลากเรือพระออกจากวัดตั้งแต่เช้าตรู่

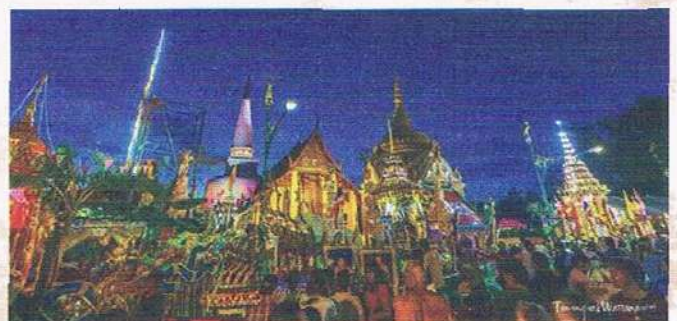
- ถ้าเป็นการลากพระทางน้ำ จะใช้เรือพายลาก
- ถ้าเป็นการลากพระทางบก จะใช้คนเดินลาก

ขณะที่ลากเรือผ่านทางใด ประชาชนที่รออยู่จะนำต้มมาแขวนที่เรือพระ เพื่อทำบุญกันไปตลอดทาง สำหรับการลากพระทางน้ำ เรือพายเรือแจว จะเข้าไปขีดเรือพระที่กำลังลากอยู่ จึงใช้วิธีปาด้ม หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ขีดต้ม” ไปยังเรือพระให้คนคอยรับ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เริ่มงานประเพณีลากพระมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ ครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๑๖ เดิมแต่เดิวันก็จะดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียง ลากไป - ลากกลับ พัฒนาเป็นรวมกลุ่มกันบ้างแต่ละระยะหลังแต่ละวัดลากมารวมกันที่อำเภอ หรือสถานที่ราชการอื่นๆ และสำหรับปี พ.ศ. ๒๕๖๓ นี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชได้จัดงานประเพณีลากพระ ระหว่างวันที่ ๓ - ๔ ตุลาคม ๒๕๖๓ สถานที่ชุมนุมเรือพระเพื่อร่วมกันสมโภช ณ บริเวณถนนราชดำเนินหน้าวัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกิจกรรมการประกวดเรือพระจะกระทำกันภายหลังที่เรือทุกลำไปถึงที่ชุมนุมเรือพระแล้ว โดยแยกการประกวดเป็น ประเภทสวยงาม ประเภทสร้างสรรค์ และประเภทดั้งเดิม (ล้อไม้) นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการแข่งขันต่างๆ เช่น กินต้ม ขีดต้ม ประโคมโพน อีกทั้งมหรสพครบครัน เพื่อรักษาสืบทอดประเพณีลากพระนครศรีธรรมราชสืบไป

ประเพณีลากพระ เป็นประเพณีพื้นเมืองของชาวปักษ์ใต้ ซึ่งได้สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบันตามความเชื่อในพระพุทธประวัติ ด้วยชาวเมืองเลื่อมใสศรัทธาพระพุทธรองค์ที่ถึงพร้อมด้วย วิชา และจรณะ คือ รู้ และปฏิบัติ ได้ด้วย สามารถลบคำสบประมาทของเดียรถีย์ และชนะใจผู้เลื่อมใสศรัทธาได้ เมื่อถึงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปีจัดพิธีต้อนรับพระพุทธรองค์ เสด็จกลับจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ สู่โลกมนุษย์ หลังจากทอดลอยมาเป็นเวลา ๓ เดือน โดยจัดตักบาตรหน้าล้อ ก่อนจะลากพระแห่แหนไปรอบเมือง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช เห็นว่าเป็นประเพณีที่ควรค่าแก่การสืบสานรักษาต่อยอด

อย่างยิ่ง นอกจากจะร่วมสืบสานประเพณีแล้ว ยังส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะและเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย จึงได้เชิญชวนวัดต่างๆ จัดเรือพระเข้าร่วมงานประเพณีนี้

แนวการจัดตกแต่งเรือพระขบวนแห่และการประโคมในงานประเพณีลากพระขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ประจำปี ๒๕๖๓

เพื่อให้การจัดการตกแต่งเรือพระเป็นไปในกรอบความคิด รักษา สืบสาน และต่อยอด ประเพณีอันดีงามนี้ให้มีความสมบูรณ์ ทั้งสาระ ความงดงาม และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี จึงกำหนดแนวปฏิบัติดังนี้

๑. เรือพระ มีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

๑.๑ ความถูกต้อง คำนึงถึงพุทธประวัติ ตอนเสด็จลงจากดาวดึงส์เป็นสำคัญ

๑.๒ เรือพระนิยมจัดตกแต่งหน้าเรือด้วยขบวนช้างม้าเรือ ตั้งบนไดนาคที่พระอินทร์เนรมิต ออกแบบเป็นทรงเรือ สำหรับวางบุษบกหรือพนมพระ

๑.๓ พนมพระ คือ เรือนที่ประทับ เป็นสถาปัตยกรรมแบบขั้มยอด สำหรับ ประดิษฐานพระลาก

๑.๔ พระลาก เป็นพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร เพื่อให้สอดคล้องกับกิริยาเสด็จดำเนินลงมาจากบันไดแก้ว

๑.๕ เครื่องสูง อาจจะมี ฉัตร บังสุริย์ บังแทรก เป็นต้น แทนหมู่มุลเทวดาจัดขบวนส่งเสด็จจัดเครื่องสูงประกอบขบวน

๑.๖ เครื่องประโคม ประกอบด้วย ปี่ดโพน ระฆังหรือกังสดาล เหมือนหมู่เทพบุตรดนตรีบรรเลงส่งเสด็จ

๑.๗ เครื่องประดับตกแต่งอื่นๆ เช่น ต้นกล้วย ต้น อ้อย เป็นต้น เป็นพืชผลทางการเกษตรที่บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร

๑.๘ ขนมห่ม ขนมห้อยลักษณะ ของประเพณีลากพระ จัดประดับในตำแหน่งที่เหมาะสม แทน ข้าวต้มมัดที่โยนใส่บาตรองค์พระพุทธโคดม

๒. การจัดตกแต่งเรือพระ

เรือพระเป็นองค์ประกอบที่เด่นและสำคัญยิ่งเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณี จึงควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

๒.๑ ลักษณะตัวเรือพระ หากเป็นรถควรถืออำพรางอย่าให้เห็นตัวรถ

๒.๒ สองข้างเรือพระควรจัดทำเป็นพญานาคเพื่อสะท้อนตำนานการเสด็จลงมาจากบันไดนาคของพระพุทธองค์

๒.๓ การใช้วัสดุประดับตกแต่งควรใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ฟัก ผลไม้ ใบไม้ ดอกไม้ เป็นต้น

๒.๔ หากจำเป็นจะต้องใช้โฟมหรือวัสดุสังเคราะห์วิทยาศาสตร์ ควรปกปิดอำพรางด้วยวัสดุธรรมชาติให้มิดชิด

๒.๕ ป้ายแสดงชื่อวัดให้มีขนาดใหญ่ เด่น เห็นได้ชัดเจน จัดไว้ในตำแหน่งที่สังเกตเห็นได้ง่าย

๒.๖ การใช้แสงสว่าง ในขณะที่ขบวนเรือพระ ให้เรือพระจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นมาติดตั้งโดยคณะกรรมการอำนวยความสะดวกการติดตั้ง

๓ การจัดเครื่องประกอบ และ ขบวน

๓.๑ เครื่องประกอบประกอบด้วย ปัด โพน กังสดาล หรือระฆัง

๓.๒ ลักษณะทำนองที่ใช้ จะต้องเป็นเพลงคุม เพลงเดิน เพลงสากว้าง สำหรับเรือพระนครศรีธรรมราช

เท่านั้น

๓.๓ ขบวน ควรวางตัวด้วยเสื้อผ้ามีสีสันทันเหมือนกัน

๓.๔ เพลงร้อง จัดหาเพลงร้องยุคเก่า หรือจะแต่งขึ้นใหม่ก็ได้ แต่ให้สอดคล้องกับ ประเพณีลากพระ

รางวัลนมพระทางบกที่ขณะการประกวด

นมพระประเภทสวยงาม จะได้รับรางวัล ดังนี้

- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๑	๓๐,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล
- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๒	๒๐,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล
- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๓	๑๕,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล
- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๔	๑๐,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล
- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๕	๕,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล

นมพระประเภทความคิดสร้างสรรค์ จะได้รับรางวัล ดังนี้

- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๑	๒๐,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล
- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๒	๑๕,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล
- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๓	๑๐,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล
- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๔	๕,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล
- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๕	๓,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล

นมพระประเภทดั้งเดิม (สื่อไม้) จะได้รับรางวัล ดังนี้

- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๑	๑๐,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล
- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๒	๕,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล
- รางวัลชนะเลิศ อันดับ ๓	๓,๐๐๐ บาท	พร้อมด้วยรางวัล

บรรณานุกรม

สุชาติ ทองบุญยัง. (๒๕๕๗,ตุลาคม). ลากพระ ๒๕๕๗, เอกสารประกอบการจัดงาน

ประเพณีลากพระจังหวัดนครศรีธรรมราชในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประจำปี ๒๕๕๗.

ดิเรก พรตตะเสน. (๒๕๑๙). ประเพณีของจังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร :

กรุงสยามการพิมพ์

วิเชียร ณ นคร และคณะ. (๒๕๒๘). ประเพณีสำคัญของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช.

กรุงเทพมหานคร : กรุงสยามการพิมพ์